

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ МИНИСТРЛІГІ
Л.Н. ГУМИЛЕВ АТЫНДАҒЫ ЕУРАЗИЯ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ

МИНИСТЕРСТВО ОБРАЗОВАНИЯ И НАУКИ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН
ЕВРАЗИЙСКИЙ НАЦИОНАЛЬНЫЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИМЕНИ Л.Н. ГУМИЛЕВА

MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF REPUBLIC OF KAZAKHSTAN
L.N. GUMILYOV EURASIAN NATIONAL UNIVERSITY

Қазақстан Республикасы Конституциясы күніне арналған
«КОНСТИТУЦИЯ: ҚҰҚЫҚ ҮСТЕМДІЛІГІНІҢ, АЗАМАТТЫҚ ҚОҒАМ МЕН
ҚАЗІРГІ ЗАМАНҒЫ МЕМЛЕКЕТТІҢ ҚҰНДЫЛЫҚТАРЫН ІСКЕ АСЫРУ»
атты халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференция
МАТЕРИАЛДАРЫ
29 тамыз 2018 жыл, Астана қ.

МАТЕРИАЛЫ
Международной научно-практической конференции
«КОНСТИТУЦИЯ: ВОПЛОЩЕНИЕ ЦЕННОСТЕЙ ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА,
ГРАЖДАНСКОГО ОБЩЕСТВА И СОВРЕМЕННОГО ГОСУДАРСТВА»
посвященная Дню Конституции Республики Казахстан
29 августа 2018 года, г. Астана

MATERIALS
International scientific-practical conference
«THE CONSTITUTION: THE EMBODIMENT OF THE VALUES OF THE RULE
OF LAW, CIVIL SOCIETY, AND THE MODERN STATE»
Devoted to Constitution Day of the Republic of Kazakhstan
August 29, 2018, Astana

**ӘОЖ 342(063)
КБЖ 67. 4000.1
К18**

Редакциялық алқа:

**Амандықова С.К., Өмірзақов П.К., Хайрмуханмедов Н.И., Тлепина Ш.В.,
Мукашева А.А., Сембекова Б.Р., Жуманова М.Х.**

Қазақстан Республикасының Конституциясы күніне арналған «Конституция және қоғам мен мемлекеттің жаңғыруы» атты халықаралық ғылыми практикалық конференция материалдарының жинағы (29 тамыз 2018 жыл). Жалпы редакциясын басқарғандар: И.И. Рогов, А.О. Шәкіров, Е.Б.Сыздықов. – Астана: Л.Н.Гумилев атындағы ЕҰУ, 2018. – 394 б.

ISBN 978-9965-31-953-2

Қазақстан Республикасының Конституциясы күніне арналған «Конституция және қоғам мен мемлекеттің жаңғыруы» атты халықаралық ғылыми-практикалық конференция материалдарының жинағы қоғамды және мемлекетті жаңғыртудың теориялық және құқықтық аспектілері, азаматтық және қылмыстық-процессуалдық заңнаманы реформалау, сондай-ақ халықаралық стандарттарды енгізу, Қазақстан Республикасының қолданыстағы заңнамасындағы құқықтар туралы ғылыми мақалаларды қамтиды. Жинақ заңгер-мамандарға және кең қауымға арналған. Барлық материалдар авторлардың баяндауында жарияланды.

В Сборник материалов международной научно-практической конференции «Конституция и модернизация общества и государства», посвященной Дню Конституции Республики Казахстан, включены научные статьи по вопросам теоретико-правовых аспектов модернизации общества и государства, реформирования гражданского и уголовно-процессуального законодательства, а также имплементации норм международного права в действующее право РК. Сборник рассчитан на специалистов-юристов и широкий круг общественности. Все материалы опубликованы в изложении авторов.

The collected materials of international scientific-practical conference: «Constitution-the basis of dynamic and stable development of the society and the state», devoted to the Day of Constitution of Republic Kazakhstan the greetings and reports of leadership of state bodies of Kazakhstan, bodies of the constitutional control, ombudsmen, judges of the constitutional courts and correspondent bodies of the number of foreign countries, eminent home and foreign scientists –lawyers are included. The collected materials are designed for experts –lawyers and broad sections of the public. All the materials are published in the exposition of the authors.

**ISBN 978-9965-31-953-2
ӘОЖ 342(063)
КБЖ 67.400.1**

©ЕНУ имени Л.Н.Гумилева, 2018

СОДЕРЖАНИЕ

ПЛЕНАРНОЕ ЗАСЕДАНИЕ

Marco Gregg	A Euro model for the tobin tax: the (tossible) impac to the new tax on the European Financial Market (and on the non eu investors)	9
Онгарбаев Е.А.	Об изменениях и дополнениях в некоторые законодательные акты Республики Казахстан по вопросам религиозной деятельности и религиозных объединений	13
Тхабисимова Л.А.	О некоторых аспектах понимания конституционной ответственности в решениях конституционного суда Российской Федерации	17
Кванина В.В.	Конституционно-правовые основы отраслевых принципов предпринимательского права России и Казахстана	20
Букалерова Л.А. Остроушко А.В.	К вопросу о коррупции в системе образования в России	23

СЕКЦИЯ 1

ВОПЛОЩЕНИЕ ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА И РАЗВИТИЕ ГРАЖДАНСКОГО ОБЩЕСТВА В ЦЕННОСТЯХ СОВРЕМЕННОГО ГОСУДАРСТВА

Амандыкова С.К. Есентемирова А.М. Аничкин Е.С.	Некоторые проблемы и перспективы высшего образования в Казахстане	27
Абдрасулов Е.Б.	Конституционное право Российской Федерации и стран Центральной Азии: факторы общности	36
Нурпеисов Е.К.	Судебная власть и ее роль в обеспечении конституционной законности.	40
Капсалямова С.С. Абуов А.А.	Конституция и развитие гражданского общества в Казахстане	43
Амандыкова С.К. Калмаганбетова Д.Б.	Некоторые вопросы повышения правовой культуры государственных служащих Республики Казахстан	47
Кусаинова Л.И. Айтбай Ж. А.	Правовые основы положения политических партий в Республике Казахстан	51
Громова Е.А.	Правовое регулирование защиты прав потребителей финансовых услуг в Казахстан	54
Ибрагимов.Ж.И.	Государственно-частное партнерство в условиях цифровой реальности: сравнительно-правовой анализ законодательства России и Казахстана	60
Кусаинова Л.И. Смагулова А.С.	Конституция құқық үстемдігінің кепілі	63
Сарсенова С.Н.	Вопросы возрождения обычных правовых норм в современной системе гражданского права	68
Гезердава С.И.	Актуальные вопросы институциональных реформ области высшего образования Казахстана	72
	Конституционное измерение характеристик гражданского общества (сравнительно-правовой анализ)	76

Иванова Ж.Б.	Конституционно-правовая охрана объектов культурного наследия как воплощение традиционных духовно-нравственных ценностей народа	82
Спиридонова А.В.	Конституционный принцип свободы предпринимательской деятельности и его ограничение антимонопольным законодательством	84
Калмаганбетова Д.Б.	Правовое регулирование участия политических партий в выборном процессе Республики Казахстан	87
Хайрмуханмедов Н.И.	Егемендік ұғымының теориялық-құқықтық негіздері	90
Смағұлова А.С. Кусайнова Л.И. Смағұлов А.А. Османова Д.Б. Абдикаликов К.Б. Әлмұхамбетов Ж.Н.	Дәстүрлі құқықтағы ар-намысты қорғаудың өзіне тән ерекшеліктері	94
Жамбаев Е.С. Сапарбекова Б. Е.	Оценка современной системы высшего образования Республики Казахстан	98
Ибрагимов Ж.И. Бұлақбаев М.Б. Сәулен Нұржан	Казакстан Республикасындағы кәсіптік одақтар қызметінің конституциялық-құқықтық жағдайы	102
Жамбаев Е.С. Сапарбекова Б. Е.	Қоғамдық келісім және саяси тұрақтылық – конституциялық құндылықтың мазмұны және оны қамтамасыз ету құралдары.	105
Ибрагимов Ж.И. Бұлақбаев М.Б. Сәулен Нұржан	Есеп беруші мемлекетті қалыптастырудағы мемлекеттік қызметшілердің құқықтық санасының ролі ролі	108
Хайрмуханмедов Н.И.	Қазақстан Республикасында жоғарғы білім беру барысындағы өзекті мәселелер	114
Алимпиева Т.Г.	Еуропалық жоғары оқу орнынан кейінгі білім және ғылыми зерттеулер кеңістігінің ерекшелігі	116
Капсалямова С.С. Зейдин К.Б.	Конституционные основы общественного согласия и политической стабильности Республики Казахстан	123
Женисов С.К. Мысыр Олжас Сеилханов Ж.Д.	Омбудсмен институтының конституциялық-құқықтық негіздері	125
Мырзатаев Н.Д.	Ата заңымыз тарихи-мәдени мұра нысандарын қорғау, сақтау және пайдаланудағы негізгі қайнар көзі ретінде	129
Weisbekova G.K.	Экономикалық контрабанда: қоғамдық қауіптілігі және жауаптылық мәселелері	131
Нурутдинова А.Ж.	Цифрлы технологияларды енгізу процесіндегі жоғары білім беру жүйесін жетілдірудің кейбір мәселелері	134
Kussainov A.A.	The concretization of legal norms in court holding (theory and practice)	136
Наурызбаев Е.А. Глеубердина У.Т. Женисов С.К. Мысыр Олжас Смағұлова А.С. Кусайнова Л.И. Роза Өміртай	Проблемы совершенствования правовой охраны окружающей среды на военных и оборонных объектах Республики Казахстан	138
	Bologna process as a basis of transformation of higher education institutions in non-commercial joint stock companies (experience of the baltic states)	141
	Мемлекеттік басқару жүйесіндегі конституцияның маңыздылығы	144
	Конституциялық реформалар аясындағы мемлекеттік билік тармақтарының өкілеттіктері	148
	Договор личного найма в обычном праве	150
	Конституция – елдігіміздің айнасы	153

Бердыбаев Е.М.	Қоғамдағы құқықтық сананың қалыптасу бағыттары.	155
Махов А.Р	К вопросу о совершенствовании конституционной ответственности глав субъектов зарубежных федераций	157
Саулен Нуржан	Местные исполнительные органы власти Казахстана: организация, деятельность и полномочия	164
Бабаян Р.А.	Информационная безопасность как неотъемлемая часть системы национальной безопасности Российской Федерации на современном этапе	168
Мырзатаева Р.Д.	Бастауыш сынып оқушыларының тілдік сауаттылығы: әдістемедегі инновациялар	171
Ораз Рсай	Қазақстандағы әйел құқықтарының құқықтық теориялық аспектілері	174
Рябова Т. В	Правовые позиции органа судебного конституционного контроля Республики Армения	177
Нугыманов Е.	Конституция қоғамдық тұрақтылықты сақтау мен нығайтуының кепілі	179
Сапарбекова Б.	Сыбайлас жемқорлыққа қарсы күресудің әлімдік тәжірибесі	181
Мырзатаев Н.Д.	Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимылдың шетелдік тәжірибесі	187
Гастаев Н.Б.	Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимылдың шетелдік тәжірибесі	187
Цой К.Р.	Анализ законодательства в сфере образования для детей с особыми образовательными потребностями	189
Макоев Т.В.	Конституционные основы многопартийности в современной России	194
Садуақасов А.А	Мемлекеттік билік бөлінісінің принциптері және қр-ның конституциясына бектілуі	197
Зейнелгаби Адиль Омарова Э.Б.	Правовое регулирование вопросов социального обеспечения в Республике Казахстан	199

СЕКЦИЯ 2 КОНСТИТУЦИОННО-ПРАВОВЫЕ ОСНОВЫ ГРАЖДАНСКИХ ПРАВООТНОШЕНИЙ В УСЛОВИЯХ ЧЕТВЕРТОЙ ПРОМЫШЛЕННОЙ РЕВОЛЮЦИИ

Өмірзақов П.Қ	Корпоративтік құқықтың дамуының конституциялық негіздері	203
Абдирайымова А. докторант	К вопросу о государственном регулировании продовольственной безопасности в Республике Казахстан	205
Бексултанова Р.Т., Калтаева А.Т.	Доступ к правосудию как принцип правового государства	209
Жаркенова С.Б.	Некоторые актуальные вопросы совершенствования трудового законодательства Республики Казахстан	212
Жусипова Б.А., Омарова Э.Б.	Еуразиялық Экономикалық Одақ мүше елдердің жер қатынастары субъектілерінің құқықтық жағдайы	218
Нурғалиева Е.Н.	Правовая защита социально-уязвимых слоев населения	221
Нурмагамбетов А.М.	Некоторые вопросы становления конституционализма в Республике Казахстан	225
Нурмагамбетов А.М.	О некоторых новеллах современного трудового законодательства Республики Казахстан	228
Нурмагамбетов А.М.	О предмете международного трудового права	231
Нурмагамбетов А.А.	Добросовестность, разумность и справедливость	235

докторант Омарова Э.Б., Бердиярова Ж.С. Омарова Э.Б., Жусипова Б.А. Палымбетов Н.Ш. докторант Хасенов М.Х.	как оценочные понятия гражданского права Охрана труда по действующему трудовому законодательству Конституционно правовые основы Жұмыспен қамтудың типтік емес нысандарының заңды мәні Влияние новых технологий на развитие гражданского права: вызовы XXI века	239 242 246
Марат Н.М.	Қазақстан Республикасында концессиялық қатынастардың құқықтық реттелуі	252
Карибаева А.К.	Основные направления определения гражданско-правовой ответственности за коррупционные правонарушения в Республике Казахстан	258
Кожаметова С.Г.	Особенности правового статуса различных видов субъектов предпринимательства	262
Сақтағанова И.С., Аябековам.Н.	Мүмкіндігі шектеулі адамдардың қол жетімді ортадағы құқықтары: тәжірибелері, мәселелер және оны шешу жолдары	266
Абдраимов Е. Палымбетова М.	Апелляциялық сатыдағы соттың өкілеттігі Жерге меншік иелері мен жер пайдаланушылардың құқығын шектеудің құқықтық мәселелері	275 277
Сактаганова А.	Қазақстан Республикасының халықты әлеуметтік қорғау саясаты	280
Тоғжанова Ж.	Ювеналды әділет – кәмелетке толмағандар құқықтарын қорғау кепілі	283
Жүмекен Н.	Қазақстан Республикасындағы инвестициялық саясатты жүзеге асыру және қр заңнамасына сәйкес реттеу	285
Сактаганова А.	Медициналық сақтандыруды дамытудың шетелдік тәжірибесі - азаматтардың мүдделерін қорғаудың нысаны	288
Абдраимов Е. Сактаганова А.	Сот билігінің конституциялық негіздері Қазақстандағы арбитраж (аралық) соттың қалыптасуы және дамуы	291 294
Сақтағанова И.С., Аябекова М.Н. Темиржанова А., Жолимова А., Болатбекова И. Қожахметова Д.С.	Мүгедектердің құқықтарын қорғаудың халықаралық- құқықтық негіздері Правовой механизм защиты прав человека (на примере построения финансовых пирамид)	298 305
Сақтағанова И.С., Жанжігітова Ж.А. Марленқызы А.	Совершенствование правовых механизмов ипотечного кредитования в Республике Казахстан Жаңа заманғы экономикалық қоғамдағы отбасылық бизнесті дамытудың кейбір мәселелері Атқарушылық іс жүргізу құқықтық институтының дамуы және келешегі	308 314 318
Айбасов А. Аманғалиева А.	Сақтандырудың даму тарихы Шет мемлекеттердегі баламалы немесе аналогиялық құқықтық институттар	325 331
Калтаева А.Т.	Конституция-қоғам мен мемлекет дамуының динамикалық және тұрақты негізі	338

СЕКЦИЯ 3 ВОПЛОЩЕНИЕ ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА В УГОЛОВНОЙ ПОЛИТИКЕ

РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН

Ахпанов А.Н., Келигова Х.Ю.	Ошибки в свидетельских показаниях	341
Ахпанов А.Н., Турсын А.М.	Вопросы обеспечения электронного перевода В современном уголовном процессе	345
Скаков А.Б.	Обеспечение прав испытуемых в условиях пробации	349
Сембекова Б.Р.	Антикриминальная безопасность личности в системе противодействия терроризму и экстремизму	355
Канаев А. С Амиргалиев А.А.	О некоторых вопросах контрразведывательной деятельности в Республике Казахстан	358
Дук Ю.И.	Соблюдение принципов верховенства права в борьбе с региональной преступностью.	362
Кабакова О.В.	Конституционные обязанности молодежи Российской Федерации как воплощение верховенства права в условиях построения гражданского общества	364
Баймолдина С. М.	Уголовная ответственность за преступления, совершаемые в информационных системах в Республике Казахстан	369
Муратханова М.Б., Мұқаметқазинов А.С.	Халықаралық деңгейде және шетелдерде	372
Ашимова Э. А.	Жасөспірімдерді өзін - өзі өлтіруге дейін жеткізуге итермелейтін себептер	376
Ашимова Э. А., Абулкаирова А. М. Даурембеков Е.К.	Пайдакүнемдік қылмыстарының алдын алу шаралары	382
	Правовые аспекты избрания меры пресечения в виде содержания под стражей в отношении женщин подозреваемых и обвиняемых в акте терроризма	385
Балгынтаев А.О., Енсебаева А.Р. Досанов М.У.	Вопросы социального обеспечения судей	389
	О вопросах совершенствования Казахстанского уголовного законодательства по борьбе с мошенничеством	391
Салпеков А. С.	Правовые гарантии и проблемы обеспечения независимости судей в Республике Казахстан	394
Сеилханов Ж.Д.	Экономикалық контрабанда: қоғамдық қауіптілігі және жауаптылық мәселелері	398
Тулепенов Ж. К. Кубенова Ш.А.	Қылмыстық жауаптылықтан босатудың кейбір негіздері	400
	Уголовная ответственность за вовлечение совершеннолетних в совершение уголовных правонарушений в Республике Казахстан	404
Бегеев Т. Б.	Особенности проявления экстремизма и терроризма в обществе	407
Аширбекова К. Б. Дуисова А.М.	Систематизация судебного приговора	411
	Права и свободы человека в Казахстане, как система ценностей правового государства	413
Кулбаева М. М.	Понятие и эффективность уголовно-правового воздействия на врачебную ошибку	418

СЕКЦИЯ 4

МЕЖДУНАРОДНО-ПРАВОВОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ РЕАЛИЗАЦИИ ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА И ГРАЖДАНСКОГО ОБЩЕСТВА

Сарсембаев М.А.	Казахстанские и международные суды в решении международно-правовых проблем (на примере проблем международного транспорта и транзита)	422
------------------------	--	-----

Тлепина Ш.В.	Периодизация истории международного права	425
Акпарова Р. Н.	Международные стандарты и законодательство Республики Казахстан о правовом значении актов органов уголовного преследования и судов иностранных государств	431
Алпысбаева Ю. А.	Актуальные проблемы обеспечения свободы передвижения товаров в рамках евразийского экономического союза	441
Алшинбаев И. Ф.	Международно-правовое регулирование биологической безопасности на космических объектах	443
Есенбаева Г. С.	Международно-правовые проблемы режима контроля за ракетными технологиями	446
Жаксыгельдинов Л. Д.	Определение правосубъектности транснациональных корпораций в теории международного права	449
Жунусбекова А. Ж.	Халықаралық құқықтағы халықаралық шарттардың маңыздылығы	452
Искакова Ж. Т.	Еаэс и вто: взаимодействие двух правопорядков	456
Кабакова О.В	Конституционные обязанности молодежи Российской Федерации как воплощение верховенства права в условиях построения гражданского общества	458
Қаражан Б. С.	Международно-правовое сотрудничество стран центральной азии в условиях региональной интеграции	463
Костяная Ю. С.	Конституционное право человека и гражданина на информацию в Республике Казахстан.	466
Сатова А. С	Энергетическое сотрудничество в рамках еаэс как инструмент глобализации.	468
Сарсембаев М.А.	Проблемы транзита В Казахстанском законодательстве и международном праве	470
Сейдеш Б. Б.	Конституция – мемлекеттің тұрақтылығы мен ұлттық құндылықтарды сақтау кепілі ретінде	475
Сулейманова И. И.	Халықаралық құқық принциптері мен нормаларына сәйкес қылмыстық заңнаманы дамыту жолдары	483
Панов С.К.	Универсальный периодический обзор как уникальный механизм универсальной правозащитной системы	485
Хамидулина М. Б.	Вопросы международно-правовой защиты авторских и смежных прав	487
Шналина А. А.	Техническое регулирование как механизм защиты потребителей. Безопасность игрушек.	491
Sartayev A.K.	“Kazakhstan in the age of independence (some problems of international treaties realization)”	493

5. Методические рекомендации по формированию и работе согласительных комиссий по разрешению индивидуальных трудовых споров (Казахстанский отраслевой профессиональный союз работников образования и науки, 2016). - http://online.zakon.kz/Document/?doc_id=34720453#pos

ЕУРАЗИЯЛЫҚ ЭКОНОМИКАЛЫҚ ОДАҚ МҮШЕ ЕЛДЕРДІҢ ЖЕР ҚАТЫНАСТАРЫ СУБЪЕКТИЛЕРІНІҢ ҚҰҚЫҚТЫҚЖАҒДАЙЫ

Жусипова Бакыт Акылбаевна

Л.Н.Гумилев атындағы ЕҰУ, Азаматтық және экологиялық құқық кафедрасының доценті
з.э.к.

Омарова Эльмира Бакировна

Л.Н.Гумилев атындағы ЕҰУ, Азаматтық және экологиялық құқық кафедрасының доценті
з.э.к.

Қазақстан Республикасының Конституциясының 13-бабының 1-тармағына сәйкес, «Әркімнің құқық субъектісі ретінде танылуына құқығы бар және өзінің құқықтары мен бостандықтарын, қажетті қорғанысты қоса алғанда, заңға қайшы келмейтін барлық тәсілдермен қорғауға хақылы» делінген, демек, «әркім» деген сөз ҚР азаматы, заңды тұлғалар, шетел азаматтары, азаматығы жоқ адамдарда қамтылады, яғни жерге меншік құқығының субъектілерінің жер учаскелерін пайдалану, иелену, билік ету құқығы, тек шетелдік тұлғаларға ғана кейбір нормаларда шектеулер ұсынылуы мүмкін [1].

Ағымдағы жылы Елбасының «Төртінші өнеркәсіптік революциясы қарсаңында дамудың жаңа мүмкіндіктері» атты Жолдауында «Ауыл шаруашылығы субъектілерінің кооператив түрінде жұмыс істеуіне жан-жақты қолдау көрсету керек» делінген, яғни 2015 жылдан бастап ауылшаруашылығы жеке шаруашылықтар бірігіп, кооператив құрылған болатын, оның мақсаты кәсіпкерлік субъектілердің шығының азайту, бір-бірінің материалдық қажеттілігін қамтамасыз ету [2].

Жер қатынастары субъектілері азаматтық құқық аспектісінде жер учаскесіне шектеулі және ауыртпалық құқық немесе жер құқықтық ерекшелігі тұтастай есепке алмаған табиғатты пайдалану құқығы шеңберінде әсер етуі мүмкін.

Демек, жер құқығы қатынастары субъектілерінің құқықтық өзектілігі жер құқықтық ғылымы нысанды теориялық ой-пікірдің болмауы, практикада дұрыс қолданбауы қоғамдық қатынастар саласында құқықтық реттеудің кешенді әрі терең ғылыми зерттеу қажеттілігін көрсетеді. Сонымен қатар құқықтық статусы мәселелері жеке аспектілері ретінде әлі де зерттеуді талап етеді.

Жерге меншік құқығын берудің заңнамалық деңгейінде осындай нақтыланған ережелерге қарамастан, бірқатар проблемалары кездеседі және жерге меншік құқығының субъектілерінің құқықтық мәртебесі Қазақстан Республикасы заңнамаларында нақтыланып көзделінбеген.

Жер басқа да табиғи ресурстардан ерекшелігі жер мемлекеттік меншікте ғана емес, жеке меншікте болуы мүмкін.

Осыған байланысты меншік құқығының субъектілеріне мыналар жатады: 1) Қазақстан Республикасының аумағында мемлекеттік меншік құқығының субъектісі - Қазақстан Республикасы; 2) осы Кодексте белгіленген негіздерде, шарттарда және шектерде жер учаскелеріне жеке меншік құқығының субъектісі- азаматтар және мемлекеттік емес заңды тұлғалар. Егер осы Кодексте өзгеше көзделмесе, азаматтар Қазақстан Республикасының азаматтары, шетелдіктер және азаматтығы жоқ адамдар деп түсініледі.

Ауылшаруашылығы өндірісін жүргізуге және орман өсіруге арналған жерден басқа, Қазақстан Республикасының заңнамаларында үйлерді (құрлыстарды, ғимраттарды) олардың мақсатына сәйкес, жер учаскелері шетелдіктердің, азаматтығы жоқ адамдардың және шетелдік заңды (мемлекеттік емес) тұлғалардың жеке меншігінде болуы мүмкін.

Қазақстан Республикасы Мемлекеттік шекарасының шекаралық аймағында орналасқан жер учаскелері шетелдіктерге, азаматтығы жоқ адамдарға, шетелдіктермен немесе азаматтығы жоқ адамдармен некеде тұрған (ерлі-зайыпты) Қазақстан Республикасының азаматтарына, сондай-ақ шетелдік заңды тұлғаларға және шетелдік қатысуы бар Қазақстан Республикасының заңды тұлғаларына меншік құқығымен тиесілі болмайды деп көзделінген[3].

Жер қатынастарының субъектілері жер құқығының арнайы пәні ретінде қаралмайды, жер құқығы жеке институт ретінде қарастыруға байланысты пайда болды. Ең алғашқы Кеңес дәуіріндегі жер құқығы ғылымында жер қатынастарының субъектілері ретінде ғана көзделінді.

Жер құқығы әдебиеттерінде жер құқық субъектісінің жалпы негізі туралы сұрақтар зерттелмеген, ал жалпы құқық теориясында әртүрлі мазмұнды, жартысы қарама қайшы пікірлерде болғанын көреміз.

Жалпы құқық теориясында құқық субъектісі жеке тұлға немесе ұйым деп саналған, мұндай қасиеттерді иелену индивидті немесе ұйымды азаматтық құқық субъектісі ретінде танылады. Олардың ерекше заңдық қасиеттері азаматтық құқық субъектілікті иеленеді, яғни азаматтық құқықтар мен міндеттерді иеленуге, оларды жүзеге асыруға қабілетті адамдар (индивид) немесе ұйымдар, мемлекет, әкімшілік аумақтық органдар т.б.

Кеңес дәуіріндегі құқық субъектінің ұйым немесе тұлғаны мойындау сол кезеңдегі заң нормаларында қабылданды, құқық субъектісі құқықтар мен міндеттер иеленуге нақты құқық қатынастарының субъектісі болама оған қарамайды, бастысы құқық нормаларымен бекітілген.

Құқық субъектісі- бұл тұлға құқықтық қатынасқа қатысушы, жер құқығы субъектісіне сәйкес жер қатынастарына қатысушылар болып табылады.

Белгілі болғандай кез-келген құқық субъектісі объективті құқық нормалары әсерінен, ол құқық қатынастың қатысушысы ретінде ғана емес, барлық құқықтар мен міндеттерді иеленеді.

Әрине, кез-келген құқық субъектісі құқық қатынастың қатысушысы болуы мүмкін. Құқықтық қатынасқа қатысушының қабілеті құқық субъектілік деп аталады, мазмұнында құқықтар мен міндеттер болып табылатын материалдық құқық нормаларымен қарастырылған[4,123].

Азаматтық құқық субъектілік салалалық құқық субъектінің бір түрі ол азаматтық құқықтың ерекше институты ретінде құқық субъектіліктің болуы қоғамдық ағзалар адамдарды құқықтық қатынастарға тарту мүмкіндіктері мен шектеу шараларын жіктеу қажеттілігіне байланысты, сонымен құқық субъектілік дегеніміз адамдардың қоғамдық, заңдық қасиеттері болып табылады[5, 52-53].

Жерге меншік құқығы субъектілерінің құқықтық реттеу жүйесі ЕЭО мүше мемлекеттерінде заңнамалық бекітілген, Мысалы Ресей мемлекетінің Жер кодексінің 5-бабында Жер қатынастарының қатысушылары деп көзделінген.

1. Жер қатынастары қатысушылары азаматтар, заңды тұлғалар, Ресей Федерациясы, Ресей Федерациясының субъектілері, муниципалдық болып табылады.

2. Шетелдік азаматтардың, азаматтығы жоқ адамдардың және шетелдік заңды тұлғалардың жер учаскелерін меншікке сатып алу құқығы осы Кодекске, федералдық заңдарға сәйкес айқындалады.

3. Осы Кодекстің мақсаттары үшін мынадай ұғымдар мен анықтамалар қолданылады:

- Жер учаскелерінің меншік иелері - жер учаскелеріне иелік ететін тұлғалар;

- жер пайдаланушылар - тұрақты (мәңгілік) пайдалану құқығында немесе игерілмеген пайдалану құқығында жер учаскелерін иеленетін және пайдаланатын тұлғалар;

- жер иелері - мұраға иелік ету құқығының негізінде жер учаскелерін иеленетін және пайдаланатын адамдар;

жер учаскелерін жалға беру - жер учаскелерін иеленетін және пайдаланатын тұлғаларға жалдау туралы шарт;

қосалқы жалдау шарты;
сервитут иелері - бөтен біреудің жер учаскелерін шектеулі пайдалану құқығына ие тұлғалар (сервитут);

жер учаскелерінің меншік иелері - жер учаскелерінің меншік иелері, жер пайдаланушылар, жер учаскелерінің меншік иелері және жер учаскелерінің иелері болып табылады [6].

Беларусь Республикасының Жер туралы кодексінің 4-бабына сәйкес, жер қатынастарының субъектілері: Беларусь Президенті, Беларусь Республикасы Министрлер Кеңесі, жер пайдалану және қорғау саласындағы мемлекеттік реттеуді және бақылауды жүзеге асыратын мемлекеттік органдар, Беларусь Республикасының азаматтары, шетел азаматтары және азаматтығы жоқ тұлғалар (бұдан әрі - егер осы Кодексте өзгеше көзделмесе азаматтар,) жеке кәсіпкерлер, Беларусь Республикасының заңды тұлғалары, шетелдік заңды тұлғалар және олардың өкілдіктері, шет мемлекеттер, шетел мемлекеттерінің дипломатиялық өкілдіктер және консулдық мекемелер, халықаралық ұйымдар және олардың өкілдіктері болып табылады [7].

Қырғыз Республикасының Жер кодексінің 5- бабына сәйкес, Шетел азаматтарының жер учаскесіне құқығы нақтыланған.

1. Егер осы бапта өзгеше көзделмесе, шетел азаматтарына ауыл шаруашылығы мақсатындағы жер учаскелеріне меншік құқығын беруге және беруге рұқсат етілмейді.

2. Жер учаскелері жер учаскесін кейіннен иеліктен шығару міндеттемесімен ипотекалық қарызды өндіріп алу кезінде шетелдіктерге немесе шетелдік заңды тұлғаларға уақытша (уақытша) пайдалану немесе мүлікке берілуі мүмкін, ол жер учаскесін меншік құқығының пайда болған кезінен бастап екі жыл ішінде Кепіл туралы Қырғыз Республикасының заңнамасында белгіленген тәртіппен.

3. Шетелдіктерге ауыл шаруашылығы алқаптары мен жер қойнауын пайдалану үшін көзделген жерлерді қоспағанда, елді мекендерден тыс жер учаскелері Қырғыз Республикасының Үкіметі уақытша (уақытша) пайдалану құқығымен берілуі мүмкін. Басқа жағдайларда елді мекендерден тысқары жерлерге уақытша (уақытша) пайдаланудың әмбебап мұрагерлік тәртібіне берілетін, аударылған шетелдік тұлғалар беріледі.

Жер қойнауын пайдалануға арналған жер учаскелерінің шетелдіктеріне жер қойнауын пайдаланушылар - Қырғыз Республикасының азаматтары сияқты уақытша пайдалануға беріледі.

3-1. Шетелдік азаматтар, азаматтығы жоқ адамдар және шетелдік заңды тұлғалар, каирламандықтарды қоспағанда, жылдам (уақытша) ретінде шекара маңындағы аумақтарда жер учаскелері берілмейді.

4. Жер учаскесіне өтініш беру кезінде шетелдік банктерге және мамандандырылған қаржы-несие мекемелеріне берілген ауыл шаруашылығы мақсатындағы жерлер осы мүлік құқығының пайда болған күнінен бастап екі жыл ішінде аталған заңды тұлғалар кепіл туралы заңдарда белгіленген тәртіппен иеліктен шығаруға жатады [8].

Көріп отырғанымыздай, интеграциялық одақ мемлекеттер белгілі бір саяси-экономикалық құндылықтарға сүйене отырып, нарықтық, өзара тиімділік, экономикалық құндылықтар негізінде қалыптасқан, демек, Еуразиялық экономикалық одақ мемлекеттерінің жер заңнамаларына тоқтала отырып, Жер кодексінің жерге меншік құқығы субъектілерін құқықтық мазмұнын айқындауды жөн көрдік.

Қазақстан Республикасының жер кодексінің 12- бабында 23 тармағы, жер учаскесіне жеке меншік құқығы анықтамасын берген. Сонымен қатар жерге меншік құқығы субъектілерінің тізімін көрсетілген (20-бап) 30-бап. Жер пайдалану құқығының субъектілері (30-бап) көзделінген және олардың барлығының 12-бабында 4, 31, 33, 35, 41, 42, 43, 45 баптарында нақтылып анықтама беріп отыр [3].

Біздіңше, бұл нормалар қайталанып, бір ізділік, нақтылық көрінбейді, қарапайым халыққа түсінбейшілік туындатады, сондықтан 12- бабындағы аталған нормаларын 30-бабының нормаларына жүйелеуді ұсынамыз.

Жер пайдаланушылары:

1) Мемлекеттік (мемлекеттік республикалық және коммуналдық заңды тұлғалар) және мемлекеттік емес (азаматтар және мемлекеттік емес заңды тұлғалар);

2) Ұлттық (Қазақстан Республикасы азаматтары, Қазақстан Республикасы заңнамасына сәйкес құрылған заңды тұлғалар және соның ішінде шетелдік қатысушысы бар кәсіпорындар) және шетелдік тұлғалар (шетелдіктер, азаматтығы жоқ адамдар, шет мемлекеті заңдарына сәйкес құрылған заңды тұлғалар (шетелдік заңды тұлғалар), шет мемлекеттер, халықаралық бірлестіктер мен ұйымдар);

3) Жеке (Қазақстан Республикасының азаматы) және заңды тұлғалар (мүліктік қатынастардың басқа субъектілері ұйымдастырған, құрған құқықтар мен міндеттер берген субъект)

4) Тұрақты (жер пайдалану құқығымен мерзімі шектеусіз сипатта болатын тұлғалар) және уақытша (жер пайдалану құқығы белгілі бір мерзіммен шектелген тұлғалар);

5) Бастапқы (кондоминиум тікелей мемлекеттен не осы құқықтан айру тәртібімен басқа да жер пайдаланушылардан алған тұлғалар) және кейінгі өзінің бастақы жер пайдаланушы мәртебесін сақтап қалатын жер пайдаланушыдан кейінгі жер пайдалану туралы шарт негізінде уақытша жер пайдалану құқығын алған тұлғалар).

Пайдалаған әдебиеттер:

1. Қазақстан Республикасының Конституциясы (1995, 30 тамыз) (10.03.2017) <http://adilet.zan.kz>

2. Қазақстан Республикасының Президенті Н. Назарбаевтың Қазақстан халқына Жолдауы. 2018 жылғы 10 қаңтар <http://www.akorda.kz>

3. Қазақстан Республикасының Жер кодексі. (2003, 20 маусым) 04.05.2018 <http://adilet.zan.kz>

4. Осипов Н.Т. Теоритические проблемы советского земельного права. Издательство Ленинградского университета.-1972-157с

5. Право и собственность в Республике Казахстан/ Под ред. Сулейменова М.К.- Алматы, 1998,- 230б

6. Земельный кодекс РФ (в ред. Федерального закона от 08.03.2015 N 48-ФЗ) <http://www.consultant.ru>

7. Кодекс Республики Беларусь о земле 23 июля 2008 г. № 425-З <http://kodeksy-by.com>

8. Земельный кодекс Кыргызской Республики. (с изменениями и дополнениями по состоянию на 25.07.2017 г.) <https://rss.kg/law/zkkkr>

ПРАВОВАЯ ЗАЩИТА СОЦИАЛЬНО-УЯЗВИМЫХ СЛОЕВ НАСЕЛЕНИЯ

Нурғалиева Е.Н.

д.ю.н., профессоркафедры гражданского и экологического права

ЕНУ им. Л.Н. Гумилева

Современное социальное государство понимается как высокоразвитое государство, где обеспечивается должный уровень социальной защищенности граждан посредством активной деятельности государства по установлению в нем социальной справедливости и солидарности.

Республика Казахстан впервые была заявлена социально ориентированным государством в Декларации о государственном суверенитете в 1990 году, что было закреплено в Конституционном законе «О государственной независимости Республики Казахстан» в 1991 году. Окончательное правовое закрепление данный постулат нашел в Конституции РК 1995 года (ст.1). Согласно этой Конституции Казахстан гарантирует социально-экономические и культурные права граждан и строит свою политику с учетом интересов всех социальных слоев и групп.